

บทที่ ๓

ประวัติความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและประเทศกัมพูชาจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๘.

ประเทศไทยและกัมพูชา เป็นประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกัน จึงทำให้ประเทศทั้งสองมีความเกี่ยวข้องกันมาตั้งแต่ในอดีต และจากสภาพทางภูมิศาสตร์ ประเทศกัมพูชา ยังเป็นประเทศที่ตั้งอยู่ระหว่างประเทศไทยและเวียดนาม^๑ ซึ่งทั้งสองประเทศเป็นประเทศที่มีขนาดใหญ่ และมีกำลังอำนาจมากกว่าประเทศกัมพูชา ทำให้ในอดีตที่ผ่านมาประเทศกัมพูชาก่ออยู่ในสภาพเป็นเขตที่ประเทศไทยและเวียดนามแข่งขันกันมีอิทธิพลเหนือดินแดนแห่งนี้

ในการศึกษาสภาพความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและกัมพูชา ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๘ สามารถที่จะแบ่งสภาพของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองออกได้เป็นช่วง เป็น ๓ ช่วง ดังนี้คือ

ช่วงที่ ๑ เป็นระยะของความสัมพันธ์ก่อนที่ประเทศกัมพูชาจะตกเป็นประเทศอาณานิคมของฝรั่งเศส (พ.ศ. ๑๘๔๕ - ๒๔๐๖)

^๑ ประเทศกัมพูชา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของแหลมอินโดจีน มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศข้างเคียง ๓ ประเทศ ดังนี้คือ.-

- ทิศเหนือติดต่อกับเขตจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ และบุรีรัมย์ของไทย กับแขวงอัตปือและจำปาศักดิ์ของลาว

- ทิศตะวันออกเฉียงเหนือและตะวันออกเฉียงใต้ ติดต่อกับเขตจังหวัดดอนตูม เปลญุ ดาร์ลัด และกวางดักของเวียดนาม

- ทิศตะวันตกและตะวันตกเฉียงใต้ ติดต่อกับจังหวัดปราจีนบุรี จันทบุรี และตราดของไทย

- ทิศใต้และทิศตะวันออกเฉียงใต้ ติดต่อกับอ่าวไทยและเขตจังหวัดเพ็ญดลอง มินห์ลอง เทย์นิน เพ็ญทอย เคียนเก็อง เคียงฟง ฮันเก็อง และเคียนเก็องของเวียดนาม.

ช่วงที่ ๒ เป็นระยะของความสัมพันธ์ในขณะที่ประเทศกัมพูชาตกเป็นประเทศอาณานิคม
ของฝรั่งเศส (พ.ศ. ๒๔๐๖ - ๒๔๙๗)

ช่วงที่ ๓ เป็นระยะของความสัมพันธ์หลังจากที่ประเทศกัมพูชาได้รับเอกราชอย่างสมบูรณ์
จากฝรั่งเศสแล้ว (พ.ศ. ๒๔๙๗ - ๒๕๑๘)

ช่วงที่ ๑ ระยะของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและกัมพูชา ก่อนที่กัมพูชาจะตกเป็นอาณานิคม
ของฝรั่งเศส

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและกัมพูชาในระยะก่อนที่กัมพูชาจะตกเป็นอาณานิคม
ของฝรั่งเศส เป็นไปในลักษณะที่ประเทศไทยมีอำนาจเหนือกว่าประเทศกัมพูชา โดยในบางครั้ง
ประเทศกัมพูชาได้ตกเป็นประเทศราชของไทย เช่น ในสมัยของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช กัมพูชา
ได้ตกเป็นประเทศราชของไทย ในปี พ.ศ. ๒๑๔๑ และกัมพูชาก็มีฐานะเป็นประเทศราชของไทยตั้ง
แต่นั้นมาจนกระทั่งกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าในปี พ.ศ. ๒๓๑๐ แต่อย่างไรก็ตามฝ่ายกัมพูชาไม่ยอมรับ
ลักษณะของความสัมพันธ์ที่ไทยมีอำนาจเหนือกว่ากัมพูชา ดังจะเห็นได้ว่า เมื่อใดก็ตามที่ไทยอ่อนแอ
หรือกำลังไม่สงบ กษัตริย์กัมพูชามักจะยกกองทัพเข้ามาโจมตีไทย เช่น เมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า
เมื่อ พ.ศ. ๒๑๑๒ พระยาละแวกกษัตริย์กัมพูชาได้ยกกองทัพเข้ามาปล้นกรุงศรีอยุธยาอยู่สามวัน แต่
ไม่สำเร็จ จึงยกกองทัพกลับพร้อมกับกวาดต้อนผู้คนไปเมืองละแวก และในพ.ศ. ๒๓๑๔ พม่ายกมาตี
เมืองเชียงใหม่ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงส่งกองทัพไทยไปทำการรบกับพม่าที่เชียงใหม่ กัมพูชา
เข้าใจว่าไทยสู้ไม่ได้จึงยกกองทัพเข้ามาซ้ำเติมแก่ไทย โดยทำการโจมตีเมืองตราด และ จันทบุรี
แต่กองทัพเมืองจันทบุรีเข้มแข็งมาก จึงสามารถรักษาเมืองไว้ได้

ดินแดนกัมพูชาเริ่มมีความสำคัญต่อความมั่นคงของไทยเป็นอย่างมาก หลังจากที่พระเจ้า
เรียตนามยาลอง สามารถรวมญวนทั้งประเทศได้เป็นต้นมา เนื่องจากมีหลักฐานเกี่ยวกับพม่าได้ชัก
ชวนให้พระเจ้ามินมางกษัตริย์ญวนยกทัพมาตีกรุงเทพฯ พร้อมกับพม่าในปี พ.ศ. ๒๓๖๖ อังกฤษ ได้
ส่งหลักฐานคือสำเนาพระราชสาส์นของพระเจ้า ยังวะมีไปถึงพระเจ้ามินมางแห่งญวนให้ร่วมมือกับ
พม่ายกทัพมาตีกรุงเทพฯ แต่ฝ่ายญวนได้ปฏิเสธข้อเสนอของพม่า^๒ และหนทางทางบกที่สะดวก

๒

ถนอม อานามวัฒน์, ภูมิหลังความสัมพันธ์ระหว่างไทย-เขมร-ญวน (กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ อรุณสภา, ๒๕๑๖), หน้า ๗๒-๗๓.

ที่สุดที่ญวนจะยกทัพมาตีไทยได้ก็คือ การเดินทัพผ่านดินแดนกัมพูชา และเมื่อญวนสามารถรวมประเทศได้เป็นปึกแผ่น ญวนก็เริ่มมีความขัดแย้งกับไทยในเรื่องกัมพูชาอีก สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งก็คือ ผู้มีอำนาจในกัมพูชามักจะแตกแยกกันเอง โดยการแย่งชิงราชบัลลังก์กัมพูชา และเมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดฝ่ายแพ้ก็นักจะไปขอพึ่งอำนาจจากไทย หรือญวนให้ยกกองทัพมาช่วยฝ่ายตน เป็นการเปิดโอกาสให้ไทยและญวนสามารถเข้าแทรกแซงเรื่องภายในของกัมพูชาได้ เช่น ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย สมเด็จพระอุทัยราชากับนิกองศ์สงวนเกิดกรณีพิพาทกัน นิกองศ์สงวนจึงพาสมาชิกพรรคพวกไปตั้งอยู่ที่เมืองโพธิสัตว์ ความทราบถึงพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จึงโปรดฯ ให้พระยายมราช (น้อย) ไปทำการไกล่เกลี่ย เมื่อ พ.ศ. ๒๓๔๔ (ค.ศ. ๑๘๑๒) แต่สมเด็จพระอุทัยราชาไม่ยอมเจรจาและกลับหนีไปอยู่ที่เมืองพนมเปญจนในที่สุดพระยายมราชจึงทำการเผาเมืองพนมเปญ เมืองกะพงหลวง และเมืองพุทไธมาศเสีย พร้อมกับกวาดต้อนผู้คนมาอยู่ที่เมืองพระตะบอง และเชิญนิกองศ์สงวนเข้ามาอยู่ที่กรุงเทพฯ ญวนได้เข้ามามีบทบาทคุ้มครองกัมพูชาในเรื่องนี้ โดยตัดสินใจให้พระอุทัยราชากลับมาครองกัมพูชาตามเดิมและอยู่ในความคุ้มครองของญวน โดยญวนได้ส่งออกไปโหมทำการควบคุมกองทัพญวน ซึ่งอยู่กำกับเมืองเขมร

และจากการที่กัมพูชาเป็นดินแดนที่อยู่ระหว่างไทยกับญวน ซึ่งมีอำนาจมากกว่าผู้นำของกัมพูชา ได้พยายามที่จะใช้ประโยชน์โดยการไปขอพึ่งอำนาจจากฝ่ายหนึ่ง เพื่อที่จะมาคานอำนาจของอีกฝ่ายหนึ่ง การกระทำเช่นนี้ทำให้ไทยกับญวนต้องเข้าไปประจันหน้ากันในกัมพูชา และในที่สุดก็เกิดการปะทะกันระหว่างทหารไทยกับทหารญวน เช่น ในปลายสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เจ้าฟ้าทะละหะ (มู) ได้ก่อการกบฏในกัมพูชาและได้ขอความช่วยเหลือจากญวน เพื่อหวังพึ่งกำลังทางทหารของญวนไทยได้ส่งกองทัพไปปราบปรามจนกระทั่งเข้ายึดกัมพูชาและสำเร็จโทษเจ้าฟ้าทะละหะได้ แต่ไทยได้ถูกญวนโจมตี ทำให้ต้องยกทัพกลับ

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชา ในระยะก่อนที่กัมพูชาจะตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส จุดมุ่งหมายของไทยในการเข้าไปมีอิทธิพลในกัมพูชาในระยะตั้งแต่อดีตมาจนถึงปี พ.ศ. ๒๓๔๔ ซึ่งเป็นปีที่พระเจ้าเรียดนามยาลอง สามารถรวมประเทศเรียดนามได้ เนื่องจากไทยมีอำนาจเหนือกว่ากัมพูชา การเข้าไปยุ่งเกี่ยวในกัมพูชาจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายอิทธิพลและรักษาอิทธิที่มีอยู่แล้วให้ดำรงอยู่ต่อไป เพราะต้องการให้กัมพูชาอยู่ใต้อำนาจไทยต่อไปเรื่อย ๆ

หลังจากปี พ.ศ. ๒๓๔๕ ญวนมีความเข้มแข็งขึ้นอย่างมาก และเริ่มขัดแย้งกับไทย ในเรื่องกัมพูชาอย่างชัดเจน ไทยและญวน ได้แข่งขันกันมีอิทธิพลเหนือกัมพูชา โดยอาศัยความแตกแยกของผู้นำกัมพูชาเข้าแทรกแซงเรื่องภายในของกัมพูชา และกัมพูชาเริ่มมีความสำคัญต่อความปลอดภัยของไทยอย่างมาก เพราะเป็นดินแดนที่ไทยสามารถจะเข้าไปยับยั้งกองทัพญวนเอาไว้ก่อนในกรณีที่ญวนจะร่วมมือกับพม่ารุกรานไทย

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ไทยได้พยายามที่จะแก้ไขความขัดแย้งระหว่างไทยกับญวน โดยใช้กำลังทหาร เจ้าพระยาบดินทร์เดชา ได้ยกกองทัพเข้าไปในกัมพูชาเพื่อจะโจมตีไข่ง่อน แต่ได้เกิดปะทะกับกองทัพญวนในกัมพูชาและได้ทำการสู้รบกันในกัมพูชาเป็นเวลา ๑๔ ปี (พ.ศ. ๒๓๖๔ - ๒๓๘๓) จึงได้ทำความตกลงเลิกรบกัน จนกระทั่งญวนได้ตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส ในพ.ศ. ๒๔๒๖ และกัมพูชาตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสใน พ.ศ. ๒๔๐๖.

สรุปสภาพความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชา ก่อนที่กัมพูชาจะตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส ในระยะเวลา ก่อน พ.ศ. ๒๓๔๕ สภาพความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาเป็นไปในลักษณะที่ไทยมีอำนาจเหนือกว่าประเทศกัมพูชา และการที่ไทยและญวนเข้าไป แข่งอิทธิพลกันในกัมพูชา ก็เป็นไปเพื่อการขยายอำนาจซึ่งในสมัยนั้น การขยายอำนาจของแต่ละชาติจะเป็นไปในลักษณะของการขยายอาณาเขตของดินแดนและการเพิ่มจำนวนพลเมืองของชาติแต่ในระยหลัง พ.ศ. ๒๓๔๕ จุดประสงค์ของไทยในการเข้าไปมีอิทธิพลในกัมพูชา นอกจากจะเป็นไปเพื่อการขยายอำนาจแล้วยังเป็นไปเพื่อรักษาความมั่นคงของไทยด้วย เนื่องจากญวนสามารถรวบรวมประเทศได้ ในปี พ.ศ. ๒๓๔๕ ทำให้ญวนมีความเข้มแข็งมากขึ้น ไทยจึงต้องการใช้กัมพูชาเป็นดินแดนกันชนระหว่างไทยกับญวน จึงทำให้ไทยพยายามเข้าไปมีอิทธิพล และพยายามรักษาอิทธิพลของตนที่มีอยู่ในกัมพูชาเอาไว้.

ช่วงที่ ๒ ระยะเวลาของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและกัมพูชาในขณะที่ประเทศกัมพูชาตกเป็นประเทศอาณานิคมของฝรั่งเศส

ในระยะนี้ฝรั่งเศสได้เป็นอำนาจต่างชาติเพียงชาติเดียวในกัมพูชา ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชาในระยะที่กัมพูชาตกเป็นประเทศอาณานิคมของฝรั่งเศสได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเนื่องจากฝรั่งเศสเข้าควบคุมกัมพูชาในทุก ๆ ด้านในฐานะที่กัมพูชาเป็นรัฐ ในอาณานิคมของฝรั่งเศส จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและกัมพูชาในระยะนี้กลายเป็นความสัมพันธ์

ระหว่างไทยกับฝรั่งเศสในปัญหาแกมพูชาไป

ในระยะเวลาที่ฝรั่งเศสพยายามจะเข้ามามีอิทธิพลเหนือแกมพูชา โดยทางฝ่ายแกมพูชาได้ขอความอารักขาจากฝรั่งเศส เนื่องจากแกมพูชาเห็นว่า เวียดนามได้เสียดินแดนทางตอนใต้ให้แก่ฝรั่งเศส และฝรั่งเศสคงจะมารุกรานแกมพูชาต่อไปจึงได้เสนอขอความอารักขาจากฝรั่งเศสก่อน ฝรั่งเศสจึงบังคับให้สมเด็จพระนโรดมกษัตริย์แกมพูชาในขณะนั้นทำสัญญาอยู่ภายใต้อารักขาฝรั่งเศส ในพ.ศ. ๒๔๐๖ (ค.ศ. ๑๘๖๓) เป็นต้นมา การกระทำดังกล่าวของฝรั่งเศสและแกมพูชาได้ทำให้ไทยไม่พอใจมาก และได้เข้าแทรกแซงโดยการยืนยันต่อแกมพูชาถึงการมีอำนาจอธิปไตยและสิทธิครอบครองเสียมราฐ และพระตะบอง ซึ่งไทยได้มาจากแกมพูชาในสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โดยทรงขอคืนแดนสองเมืองนี้จากพระนารายณ์รามาธิบดี เพื่อให้เจ้าพระยาอภัยภูเบศรทำการปกครองโดยสิทธิ์ขาด การอ้างสิทธิของไทยเหนือเสียมราฐและพระตะบองได้ทำให้แกมพูชา เริ่มหันเหที่จะยอมรับอำนาจอธิปไตยของไทยต่อไป โดยสมเด็จพระนโรดม ได้มีสาส์นมาถวายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวของไทย และเตรียมที่จะเสด็จมาถวายความจงรักภักดีต่อพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การกระทำของแกมพูชา ดังกล่าวนี้นำให้ฝรั่งเศสส่งกองทหารเข้ายึดพระราชวังและบังคับให้สมเด็จพระนโรดม ให้สัตยาบันต่อการยอมรับการคุ้มครองของฝรั่งเศส³ และฝรั่งเศสได้หันเหมาตกลงกับไทยโดยตรง โดยที่ก่อนหน้านี้ไทยได้มีสัญญาฉบับกับแกมพูชา ซึ่งระบุให้แกมพูชาเป็นประเทศราชของไทย และระบุสิทธิครอบครองเสียมราฐ และพระตะบองด้วย ฝรั่งเศสจึงได้ตกลงปัญหาเกี่ยวกับไทยตามสัญญาที่ลงนามกันที่กรุงปารีส ในวันที่ ๑๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๑๐ (ค.ศ. ๑๘๖๗) ระบุให้ยกเลิกสัญญาฉบับที่ไทยทำไว้กับแกมพูชา ไทยต้องยอมรับรองการคุ้มครองของฝรั่งเศสต่อแกมพูชา ในขณะที่เดียวกันฝรั่งเศสก็ยอมรับรองให้เสียมราฐและพระตะบองอยู่ในปกครองของไทย แต่ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๔๗ (ค.ศ. ๑๙๐๔) ไทยกับฝรั่งเศส ได้ทำสนธิสัญญากันอีกฉบับหนึ่ง ซึ่งไทยต้องยกพระตะบอง - เสียมราฐ ที่ฝรั่งเศสรับว่าเป็นของไทยตามสนธิสัญญา พ.ศ. ๒๔๑๐ ให้แก่ฝรั่งเศส เพื่อแลกกับที่ฝรั่งเศสยอมปรับปรุงเขตแดนทางชายทะเลให้แก่ไทยเล็กน้อย การเสียพระตะบองและเสียมราฐ

³ Roger M. Smith, Cambodia's Foreign Policy (New York: Cornell University Press, Ithaca, 1965), p.18.

ให้แก่ฝรั่งเศสมีผลทำให้ความพยายามขจัดอิทธิพลและความผูกพันที่ไทยมีต่อภมพูชาของฝรั่งเศสเป็นผลสำเร็จ

การสูญเสียดินแดนของไทยให้กับฝรั่งเศส ได้ทำให้คนไทยรู้สึกกระเทาะกระเทือนทางจิตใจมาก เนื่องจากคนไทยมีความผูกพันอยู่กับดินแดนที่เสียไปในทางวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง อาจจะกล่าวได้ว่า เมื่อเปรียบเทียบกับ การสูญเสียดินแดนทางภาคใต้ให้กับอังกฤษ ความรู้สึกของคนไทยในเรื่องนี้ไม่อาจเทียบกับการสูญเสียดินแดนให้กับฝรั่งเศส เพราะไทยมีภาษาและวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับดินแดนที่เสียไป จึงทำให้ไทยไม่ยอมรับว่า การสูญเสียดินแดนเหล่านี้ให้กับฝรั่งเศสเป็นเรื่องถาวร⁴ ในปี พ.ศ. ๒๔๔๓ ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ในขณะที่ฝรั่งเศสกำลังทำสงครามอยู่ในยุโรปกับกองทัพเยอรมัน ไทยจึงทำการเรียกร้องดินแดนต่าง ๆ ที่เสียไปให้แก่ฝรั่งเศสคืน และต่อมาได้เกิดการปะทะกันระหว่างไทยกับฝรั่งเศสที่บริเวณชายแดนกับอินโดจีนของฝรั่งเศส ญี่ปุ่นได้ยื่นมือเข้ามาไกล่เกลี่ยและได้เปิดการประชุมทำความตกลงในข้อพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศสขึ้นที่กรุงโตเกียว จนกระทั่งในวันที่ ๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๔ ได้มีการลงนาม ในอนุสัญญาสันติภาพและบรรดาพิธีสารกันที่กรุงโตเกียว ซึ่งสาระสำคัญของความตกลงคือ ให้ประเทศไทยได้รับดินแดนซึ่งได้เสียให้แก่ฝรั่งเศส เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๗ คืนทั้งหมด

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลงฝรั่งเศสได้ตั้งข้อเรียกร้องเอาดินแดนที่ฝรั่งเศสเสียไปตามอนุสัญญาสันติภาพที่กรุงโตเกียวคืน และในวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๔ (ค.ศ. ๑๙๔๖) คณะผู้แทนไทยได้ลงนามตกลงระงับกรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศสที่กรุงวอชิงตัน ยกเลิกอนุสัญญาสันติภาพที่กรุงโตเกียว เหตุผลที่ไทยต้องยอมคืนดินแดนที่ได้มา คืนให้แก่ฝรั่งเศสไปอีก เนื่องจากในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ไทยได้ประกาศสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตร และไทยต้องการให้อังกฤษและฝรั่งเศสรับรองว่า การประกาศสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตรของไทยเป็นโมฆะเช่นเดียวกับที่สหรัฐอเมริการับรองไปแล้ว นอกจากนี้ ประเทศไทยยังต้องการที่จะปรับปรุงฐานะของประเทศหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ โดยการเข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ และฝรั่งเศสเป็น -

⁴ Harvey H. Smith, and others, Area Handbook for Thailand

(Washington, D.C., U.S. Government Printing Office, 1968), pp.262-267.

ประเทศริเริ่มและอยู่ในคณะมนตรีความมั่นคงในฐานะสมาชิกถาวรอันเป็นฐานะที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการยอมรับไทยเข้าเป็นสมาชิกได้ อันเป็นเหตุให้ไทยต้องดำเนินการแก้ไขข้อพิพาทที่มีกับฝรั่งเศส และยอมยกดินแดนที่ได้มาคืนให้กับฝรั่งเศสอีก ฉะนั้นความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาในขณะที่ประเทศกัมพูชาตกเป็นประเทศอาณานิคมของฝรั่งเศส เป็นไปในแนวทางที่ไทยได้ใช้ดินแดนกัมพูชาเพื่อประโยชน์ในการรักษาเอกราชของประเทศไว้โดยการยอมสูญเสียอิทธิพลของไทยที่มีต่อกัมพูชาเพื่อแลกกับการเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ

เมื่อฝรั่งเศสกลับเข้ามาในกัมพูชาใหม่ ในปี พ.ศ. ๒๔๘๙ นั้น ได้เกิดขบวนการต่อต้านฝรั่งเศส เพื่อดำเนินงานเกี่ยวกับ การเรียกร้องเอกราชของกัมพูชา คือ ขบวนการเขมรฮิสสระ ซึ่งดำเนินการเป็นกลุ่ม ๆ ชุ่มช่อน้อยตามป่าในพรมแดนไทยกัมพูชา นอกจากขบวนการเขมรฮิสสระแล้วยังมีผู้ที่ดำเนินการเพื่อเรียกร้องเอกราชให้แก่กัมพูชาอีกผู้หนึ่งคือกษัตริย์สีหนุ ซึ่งได้ดำเนินงานโดยใช้วิธีการการเมืองและการทูต โดยการเจรจาเป็นทางการและเรียกร้องความเห็นใจจากประเทศต่าง ๆ เพื่อขอรับการสนับสนุนต่อข้อเรียกร้องเอกราชจากฝรั่งเศส นโยบายของไทยที่มีต่อกัมพูชาในสมัยรัฐบาล นายปรีดี พนมยงค์ ได้มีนโยบายไปในแนวทางที่ให้ความสนับสนุนต่อการดำเนินงาน เพื่อเอกราชของกัมพูชา^๕ และรัฐบาลไทยได้ให้ความร่วมมือ ต่อการดำเนินงานของพวกเขมรฮิสสระต่าง ๆ หัวหน้าเขมรฮิสสระหลายคนได้ลี้ภัยไปอยู่ในกรุงเทพฯ และได้มีการจัดตั้งรัฐบาลฮิสสระของกัมพูชาในดินแดนไทย ซึ่งมีการประสานงานกันเป็นอย่างดีระหว่างเขมรฮิสสระในประเทศไทย และผู้ที่สนับสนุนอยู่ในกัมพูชา

แต่เมื่อ จอมพล ป.พิบูลสงครามเข้ารับตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี นโยบายของไทยต่อกัมพูชาก็ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็น ไม่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อเรียกร้องเอกราชของกัมพูชาอีกต่อไป เนื่องจากไม่ต้องการให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศสซึ่งเป็นมหาอำนาจประเทศหนึ่งต้องกระทบกระเทือน เพราะการที่ไทยสนับสนุนการดำเนินงาน เพื่อเรียกร้องเอกราชของกัมพูชาอาจทำให้ฝรั่งเศสไม่พอใจได้ ผลของการเปลี่ยนแปลงนโยบายของไทยทำให้พวกเขมร

⁵ David J. Steinberg, Cambodia; Its people Its Society Its Society Its Culture (New Haven: HRAF Press, 1959), p. 103.

อิสสระต้องย้ายศูนย์บัญชาการออกไปจากประเทศไทย และหลบหนีไปอยู่ตามชายแดนด้านตะวันตกของกัมพูชา นอกจากนี้ไทยจะไม่สนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มเขมรอิสสระแล้วไทยยังไม่สนับสนุนการดำเนินงานของกษัตริย์สีหนุ อีกด้วย ดังจะเห็นได้จากการที่กษัตริย์สีหนุ ได้เดินทางเข้ามาในไทย ใน พ.ศ. ๒๔๙๖ (ค.ศ. ๑๙๕๓) โดยได้ประกาศว่า ถ้ากัมพูชายังไม่ได้รับเอกราชอย่างสมบูรณ์ พระองค์ก็จะไม่กลับไปประทับที่กรุงพนมเปญ ซึ่งในการเดินทางมาประเทศไทยในครั้งนี้ กษัตริย์สีหนุ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลไทย ความสนับสนุนที่กษัตริย์สีหนุ ต้องการคือ การได้มีโอกาสเผยแพร่ข้อเรียกร้องของกัมพูชา ให้ชาวโลกได้รับทราบโดยผ่านทางคณะผู้แทนทางการทูต และผู้สื่อข่าวต่างประเทศ ซึ่งประจำอยู่ในกรุงเทพฯ เพราะในกรุงพนมเปญ กษัตริย์สีหนุ ไม่มีโอกาสเช่นนั้น เนื่องจากสื่อมวลชนในกัมพูชาล้วนแต่เป็นตัวแทนของรัฐบาลฝรั่งเศส หรือนักหนังสือพิมพ์ที่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ของฝรั่งเศสเท่านั้น แต่รัฐบาลไทยขณะนั้น ซึ่งมี จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ไม่เห็นชอบที่จะให้กษัตริย์สีหนุดำเนินการดังกล่าวในประเทศไทย และรัฐบาลไทยก็ไม่ได้ให้การต้อนรับกษัตริย์สีหนุตามฐานะของประมุขแห่งรัฐ และรัฐบาลไทยให้กษัตริย์สีหนุ ถูกลิดรอนความเป็นเพียงแต่ผู้ลี้ภัยทางการเมืองคนหนึ่งเท่านั้น โดยรัฐบาลไทยไม่ยอมให้สีหนุ และคณะเข้าไปพำนักในสถานเอกอัครราชทูตของกัมพูชาในกรุงเทพฯ แต่จัดให้พักอยู่ในโรงแรมรัตนโกสินทร์ และแจ้งแก่สีหนุมิให้ดำเนินการทางการเมืองใด ๆ เป็นทางการ เหตุการณ์ครั้งนี้ได้ทำให้กษัตริย์สีหนุมีความไม่พอใจไทยเป็นอย่างมาก และเห็นว่าประเทศไทยมีท่าทีไม่เป็นมิตรกับฝ่ายตน

การที่ฝรั่งเศสเข้าปกครองกัมพูชาทำให้กัมพูชาได้รับการปกป้องจากภัยคุกคามทั้งจากไทยและญวนจากฝรั่งเศส แต่ฝรั่งเศสก็ได้ก่อปัญหาทางด้านพรมแดนระหว่างไทยกับกัมพูชาเอาไว้ ซึ่งส่งผลให้มีกรณีพิพาท ระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชาในเรื่องการเรียกร้องสิทธิในพื้นที่บริเวณปราสาทเขาพระวิหาร ในระยะเวลาภายหลังเมื่อกัมพูชาได้รับเอกราชแล้ว ทั้งนี้เป็นผลอันเนื่องมาจากฝรั่งเศสได้ทำสัญญากับไทยไว้เป็นสาระอย่างหนึ่ง แต่การปฏิบัติในการปักปันเขตแดนนั้นฝรั่งเศสได้ปฏิบัติไปในอีกแนวทางหนึ่ง ซึ่งส่งผลเสียให้แก่ประเทศไทยมากมาย โดยทำให้ไทยต้องสูญเสียดินแดนไปเกินกว่าที่ปรากฏ ในสัญญา อาทิเช่น การกำหนดพรมแดนระหว่างไทยและฝรั่งเศส ในบริเวณที่ระบุไว้ในสัญญาว่าด้วยการปักปันเขตแดน ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๐ (ค.ศ. ๑๙๐๗) ใจความว่า

"... เขตต์แดนในระหว่างกรุงสยามกับอินโดจีนฝรั่งเศสนั้น ตั้งแต่ชายทะเลที่ตรงข้ามจากยอดเขาสูงที่สุดของเกาะกูดเป็นหลักแล้ว ตั้งแต่นี้ต่อไปทางตะวันออกเฉียงเหนือถึงสันเขาพนมกระวาน และเป็นที่เข้าใจกันชัดเจนด้วยว่า แม้จะมีเหตุการณ์อย่างไรงี้ก็ดี พากไหล่เขาเหล่านี้ข้างทิศตะวันออกรวมทั้งลุ่มน้ำคลอง เกาะปอด ด้วยนั้น ต้องคงเป็นดินแดนฝ่ายอินโดจีนของฝรั่งเศส แล้วเขตต์แดนต่อไปตามสันเขาพนมกระวานทางทิศเหนือจนถึงเขาพนมทม ซึ่งเป็นเขาใหญ่ปันน้ำทั้งหลายระหว่างลำน้ำที่ไหลจากอ่าวสยามฝ่ายหนึ่งกับลำน้ำที่ไหลจากทะเลสาบอีกฝ่ายหนึ่ง..."^๖

แต่เมื่อไปสำรวจภูมิประเทศกันระหว่างผู้แทนฝ่ายไทยและฝ่ายฝรั่งเศส ผู้แทนฝ่ายฝรั่งเศสได้อ้างว่า จากการตรวจภูมิประเทศไม่พบพิศเขา ชื่อว่า พนมกระวานเลย จึงอ้างข้อความในหนังสือสัญญาที่ระบุเกี่ยวกับลุ่มน้ำคลองเกาะปอด และให้อึดข้อความนี้เป็นหลัก โดยให้อึดสันเขาบรรทัดเป็นเขตแดน ซึ่งในเวลาต่อมาได้มีการค้นพบว่าเขาพนมกระวานนั้นไม่ใช่เขาบรรทัด ดังที่เข้าใจกันมาแต่เดิม หากแต่เป็นยอดเขาอีกส่วนหนึ่งต่างหากที่อยู่นอกเขตปักปันที่ได้ทำไว้เป็นระยะทางคนเดินเท้าถึงสองวันเต็ม ๆ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้ฝ่ายไทยต้องสูญเสียดินแดนไปถึง ๖๕๔ ตารางกิโลเมตร หรือ ๔๐๗,๗๕๐ ไร่.

สรุปสภาพความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย และกัมพูชา ในขณะที่ประเทศกัมพูชาตกเป็นประเทศอาณานิคมของฝรั่งเศส เนื่องจากฝรั่งเศสได้บังคับให้สมเด็จพระนโรดมกษัตริย์ กัมพูชาทำสัญญาอยู่ภายใต้อารักขาฝรั่งเศส ในปี พ.ศ. ๒๔๐๖ ทำให้หลังจากนั้นมาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย และกัมพูชาได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ในปัญหา กัมพูชา โดยฝรั่งเศสได้หันมาตกลงกับไทยโดยตรง ในปี พ.ศ. ๒๔๑๐ ด้วยการทำสัญญากับไทยให้ไทยต้องยอมรับการคุ้มครองของฝรั่งเศสต่อกัมพูชาในขณะที่ฝรั่งเศสยังยอมรับรองให้เสียมราฐและพระตะบอง

^๖ สัญญาว่าด้วยการปักปันเขตแดน ดิตท้ายหนังสือสัญญา ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕ ข้อ ๑. อ้างจากบรรเทิง ยันต์โกเศศ, "เขตแดนตราด - กัมพูชา, "วารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์, (๑๓ เมษายน - กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๘), ๑๓ - ๓๐.

อยู่ในปกครองของไทย จะเห็นได้ว่าไทยได้ยอมเสียอิทธิพลของคนที่มืต่อกัมพูชาไปเนื่องจากไทยเห็นว่าดินแดนกัมพูชาสำคัญน้อยกว่าความเป็นเอกราชของไทย โดยการยอมยกดินแดนส่วนใหญ่ของกัมพูชาให้ฝรั่งเศส คงเหลือดินแดนพระตะบอง แลเสียมราฐไว้เท่านั้น แต่ในที่สุด ในปี พ.ศ. ๒๔๔๗ ไทยก็ต้องยอมยกดินแดนพระตะบองและเสียมราฐให้แก่ฝรั่งเศสไปอีก ซึ่งมีผลทำให้ไทยสูญเสียอิทธิพลของคนที่มืต่อกัมพูชาไปอย่างสิ้นเชิง เพื่อรักษาเอกราชของไทยไว้ โดยการยอมรับเขตแดนไทยของฝรั่งเศส ซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจในยุโรป และในปี พ.ศ. ๒๔๔๙ ไทยก็ต้องยอมยกดินแดนที่ไทยได้รับคืนจากฝรั่งเศส ใน พ.ศ. ๒๔๔๔ ให้แก่ฝรั่งเศสอีกเพื่อแลกกับการเข้าเป็นสมาชิกในองค์การสหประชาชาติ การยอมยกดินแดนคืนให้แก่ฝรั่งเศสในครั้งนี้ นอกจากเพื่อวัตถุประสงค์ในการเข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติโดยการให้ดินแดนกัมพูชาเป็นเครื่องต่อรองแล้ว ยังเป็นการแสดงให้เห็นว่าไทยยอมรับว่ากำลังอำนาจของตนไม่พอที่จะรักษาดินแดนกัมพูชาไว้ได้.

ช่วงที่ ๓ ระยะของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและกัมพูชาหลังจากที่ประเทศกัมพูชาได้รับเอกราชอย่างสมบูรณ์จากฝรั่งเศสแล้ว จนถึง พ.ศ. ๒๕๑๘.

ฝ่ายฝรั่งเศสได้ประสบกับความพ่ายแพ้จากการต่อสู้กับฝ่ายเวียดนามที่เขียนเขียนพูอย่างยับเยิน เป็นเหตุให้ต้องเปิดการประชุมที่เจนีวา เพื่อนำสันติภาพมาสู่อินโดจีน ตามความตกลงเจนีวา ซึ่งลงนามเมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๔๘๗ (ค.ศ. ๑๙๔๔) ได้มีการระบุให้มอบเอกราชให้แก่เวียดนาม ลาว และกัมพูชา นอกจากนั้นฝรั่งเศสและเวียดนาม ได้ตกลงจะถอนกำลังทั้งหมดของตนออกไปจากกัมพูชา ภายในวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๗ ซึ่งเป็นผลให้กัมพูชาได้รับเอกราชอย่างสมบูรณ์ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชาหลังจากที่ประเทศกัมพูชาได้รับเอกราชอย่างสมบูรณ์จากฝรั่งเศสแล้วนั้น เนื่องจากประเทศกัมพูชาเป็นประเทศที่เพิ่งได้รับเอกราชใหม่ ๆ ทำให้ผู้นำของกัมพูชาต้องการแสดงฐานะของประเทศของตนให้เท่าเทียมกับนานาประเทศ โดยการแสดงการทำทนายอำนาจของประเทศที่เคยมีอำนาจเหนือกว่าประเทศกัมพูชาคือ ประเทศไทยและเวียดนาม กัมพูชาได้แสดงว่าฐานะของตนเท่าเทียมกับไทยโดยกัมพูชาได้อ้างสิทธิเหนือดินแดนบริเวณปราสาทเขาพระวิหารซึ่งไทยได้ยึดครองอยู่และกัมพูชาได้นำกรณีขัดแย้งกับไทยในเรื่องดินแดนบริเวณปราสาทเขาพระวิหารให้ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศตัดสินชี้ขาด นอกจาก

ความประสงค์ของเจ้าสิหนุผู้นำของกัมพูชาในขณะนั้นที่จะแสดงฐานะของประเทศกัมพูชาให้เท่าเทียมกับประเทศไทยแล้ว เจ้าสิหนุยังมีความรู้สึกไม่พอใจไทยและเห็นว่าไทยมีท่าทีที่ไม่เป็นมิตรกับกัมพูชาจากการที่เจ้าสิหนุได้ประสบมาเมื่อครั้งที่เดินทางมาไทย เพื่อเผยแพร่ข้อเรียกร้องของกัมพูชาผ่านทางคณะผู้แทนทางการทูต และผู้สื่อข่าวต่างประเทศ ซึ่งประจำอยู่ในกรุงเทพฯ แต่กลับได้รับการขัดขวางจากรัฐบาล จอมพล ป.พิบูลสงคราม ดังกล่าวมาแล้ว ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาในขณะที่ประเทศกัมพูชาตกเป็นประเทศอาณานิคมของฝรั่งเศส ได้ทำให้การเจรจาแก้ไขปัญหากรณีการอ้างสิทธิเหนือปราสาทเขาพระวิหารระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลกัมพูชาไม่อาจเป็นที่ตกลงกันได้ จนกระทั่ง เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๒ (ค.ศ. ๑๙๕๙) กัมพูชาก็ได้ยื่นฟ้องไทยต่อศาลยุติธรรมระหว่างประเทศเพื่อให้เป็นผู้ชี้ขาดว่า อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนปราสาทเขาพระวิหารเป็นของกัมพูชา และไทย มีพันธะที่จะต้องถอนทหารออกไปจากบริเวณปราสาทเขาพระวิหาร และต่อมาศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ได้พิจารณาคดีปราสาทเขาพระวิหาร เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๕ (ค.ศ. ๑๙๖๒) มีสาระสำคัญว่าประเทศไทยมีพันธะที่จะต้องถอนกำลังทหารหรือตำรวจผู้เฝ้ารักษา หรือผู้ดูแล ซึ่งประเทศไทยส่งไปประจำอยู่ที่ปราสาทเขาพระวิหาร หรือในบริเวณใกล้เคียงบนอาณาเขตของกัมพูชา และให้ประเทศไทยมีพันธะที่จะต้องคืนให้แก่กัมพูชา บรรดาวัตถุทุกชนิดที่ได้รับระบุไว้ในคำแถลงสรุปข้อหา ของกัมพูชา ซึ่งเจ้าหน้าที่ไทยได้โดยย้ายออกไปจากปราสาท หรือบริเวณพระวิหารนับแต่วันที่ประเทศไทยเข้าครอบครองพระวิหาร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗ (ค.ศ. ๑๙๕๔)

สภาพความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชา ในระยะที่เจ้าสิหนุเป็นผู้นำของกัมพูชา นั้นอยู่ในสภาพที่ไม่ราบรื่นมาตลอดจะเห็นได้จากได้มีการตัดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและกัมพูชา ถึงสองครั้ง คือ ครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๐ และครั้งที่สองเมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๔ ทั้งนี้เนื่องจากทัศนคติของผู้นำคือเจ้าสิหนุ ที่มีความรู้สึกไม่พอใจไทยและเห็นว่าไทยมีท่าทีที่ไม่เป็นมิตรกับกัมพูชาแล้ว การดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยและกัมพูชาก็ยังมีความแตกต่างกัน คือกัมพูชามีนโยบายต่างประเทศแบบไม่ผูกมัดตนเอง แต่เอนเอียงไปทางฝ่ายคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะสาธารณรัฐประชาชนจีน และเวียดนามเหนือ เนื่องจากเจ้าสิหนุเห็นว่าภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่ภายใต้อิทธิพลของสาธารณรัฐประชาชนจีน จึงได้ดำเนินนโยบายเอนเอียงไปทางจีน ซึ่งแตกต่างจากนโยบายต่างประเทศของไทย ในขณะที่มีนโยบายนิยมตะวันตก และเอนเอียงไปทางโลกเสรี และต่อต้านคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน จึงทำให้ผู้นำของประเทศทั้งสองหวาดระแวงกันอยู่ตลอดเวลา.

ต่อมาในวันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๓ ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในประเทศกัมพูชา คือ สมเด็จเจ้าสีหนุ ได้ถูกรัฐสภาและสภาที่ปรึกษาแห่งราชอาณาจักรกัมพูชาลงมติปลดออกจากตำแหน่งประมุขของรัฐ และผู้นำคนใหม่ของประเทศกัมพูชาคือ นายพลลอนนอล ได้มีการเปลี่ยนชื่อประเทศเป็นสาธารณรัฐเขมรด้วย การเปลี่ยนแปลงภายในกัมพูชาได้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาอยู่ในสภาพที่ดีขึ้น โดยในวันที่ ๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๓ ได้มีการออกแถลงการณ์ร่วมระหว่างไทยกับกัมพูชาตกลงให้มีการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตในระดับเอกอัครราชทูต

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชา ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในกัมพูชา เป็นไปในลักษณะที่ไทยและกัมพูชามีท่าทีที่เป็นมิตรต่อกัน และนับตั้งแต่เดือน เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๓ เป็นต้นมา ประเทศไทยได้ถือว่า กัมพูชาเป็นรัฐด่านหน้า (Front Line State) ของไทยทั้งนี้ เพราะสงครามในเวียดนามได้ขยายตัวเข้ามาสู่กัมพูชาแล้ว เมื่อประธานาธิบดี นิกสันแห่งสหรัฐ ฯ ได้กล่าวคำปราศรัยทางวิทยุและโทรทัศน์ที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. เกี่ยวกับสถานการณ์ในกัมพูชา และแถลงถึงความจำเป็นที่จะต้องส่งกองทหารอเมริกันเข้าไปในดินแดนกัมพูชาพร้อมกับทหารเวียดนามใต้ เพื่อทำลายที่ตั้งของทหารเวียดนามเหนือ และเวียดกงในดินแดนกัมพูชา รัฐบาลไทยได้สนับสนุน รัฐบาลกัมพูชาในการต่อสู้กับฝ่ายคอมมิวนิสต์ เช่น ในเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๑๓ ไทยได้ช่วยทำการฝึกอบรบ นายสิบของเขมร จำนวนประมาณสองร้อยคน และช่วยทำการฝึกนายทหารจำนวนเจ็ดสิบสองคนและฝึกอาสาสมัครรุ่นแรกจำนวนประมาณหนึ่งพันแปดร้อยคน เพื่อกลับเข้าไปทำการรบในกัมพูชา และในระยะต่อมาก็ มีการฝึก ทหารเขมรในประเทศไทยโดยได้รับการช่วยเหลือจากสหรัฐ ฯ เพื่อส่งกลับเข้าไปรบในกัมพูชา ^{๓๑}

ถึงแม้ว่าสหรัฐอเมริกาคงยุติการทิ้งระเบิดเหนือบริเวณดินแดนของสาธารณรัฐเขมร ตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ (ค.ศ. ๑๙๗๓) แล้วก็ตาม แต่ก็ยังปรากฏว่ายังมีการใช้ฐานทัพอากาศ

^{๓๑}

"Cambodia," Far Eastern Economic Review Yearbook, 1974,

ประเทศไทยเพื่อสนับสนุนการรบในอินโดจีน และที่ฐานทัพที่จังหวัดอุดรธานีก็ยังมี การฝึกองบรม ฝึกบินชาวเขมร พร้อมทั้งเป็นฐานส่งกำลังบำรุงไปยัง สาธารณรัฐเขมรด้วยและใช้เป็นฐานส่ง เครื่องอุปโภคบริโภคที่สำคัญ ๆ อาทิ เช่น ข้าว น้ำตาลและน้ำมัน นอกจากนี้ยังการขนอาวุธ เพื่อไปช่วยสนับสนุนฝ่ายของนายพลลอนนอลโดยทาง เรือซึ่งจากการปฏิบัติการดังกล่าวทำให้ประ เทศไทยได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมากในความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสาธารณรัฐเขมร โดยสนับ สนุนฝ่ายนายพลลอนนอลและสหรัฐฯ ถึงแม้ว่ารัฐบาลไทยจะประกาศว่าจะวางตัวเป็นกลางในความ ขัดแย้งในสาธารณรัฐเขมรและเจ้าหน้าที่ของไทยจะได้แสดงท่าทีว่าต้องการจะติดต่อกับฝ่ายของ เจ้าสีหนุก็ตาม^{๓๒}

จนในที่สุดเมื่อวันที่ ๑๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๘ (ค.ศ. ๑๙๗๕) ฝ่ายแนวร่วมประชาชาติกัมพูชา (National United Front of Kampuchea) ซึ่งเจ้าสีหนุเป็นผู้นำได้เข้ายึดกรุง พนมเปญได้และทำการปกครองประเทศ ได้ปรากฏต่อมาว่าผู้ที่มีอำนาจในการปกครองเขมรอย่าง แท้จริงในเขมรขณะนั้นคือพวกเขมรแดง ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงระบบการปกครองประเทศเป็นสังคมนิยมและทำการเปลี่ยนชื่อประเทศจากสาธารณรัฐเขมรเป็นประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย ในเดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๘ (ค.ศ. ๑๙๗๖)^{๓๓}

สรุปสภาพความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและกัมพูชาหลังจากที่ประเทศกัมพูชาได้รับเอกราชอย่างสมบูรณ์จากฝรั่งเศสจนถึง พ.ศ. ๒๕๑๘ ในระยะนี้จะเห็นได้ว่าการสัมพันธ์ระหว่าง ไทยกับกัมพูชาจะมีสภาพดีขึ้นอยู่กับผู้นำทั้งของไทยและกัมพูชา ดังจะเห็นได้ว่าในสมัยที่เจ้าสีหนุ เป็นผู้นำของกัมพูชาตั้งแต่กัมพูชาได้รับเอกราชเมื่อพ.ศ. ๒๔๘๗ จนถึง พ.ศ. ๒๕๑๓ สภาพความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาไม่ราบรื่นเนื่องจากทัศนคติที่เจ้าสีหนุมีต่อไทยโดยเห็นไทยมีท่าทีที่ไม่เป็นมิตรกับกัมพูชา และทัศนคติของผู้นำของไทยในระยะระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๗-๒๕๑๓ คือจอมพล ป. พิบูลสงคราม, จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และจอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งมีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกันคือสนับสนุนสหรัฐอเมริก้าในการต่อต้านคอมมิวนิสต์โดยเฉพาะประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งแตกต่างจากความคิดเห็นของเจ้าสีหนุที่เอนเอียงไปในทางสาธารณรัฐประชาชนจีนทำให้ทั้งสองประเทศเกิดความไม่ไว้วางใจกัน และมีผลทำให้ไทยและกัมพูชา มีการตัดความ

^{๓๒} "Thailand," Far Eastern Economic Review Yearbook, 1975,
p. 308

^{๓๓} "Cambodia," Far Eastern Economic Review Yearbook, 1975,p.114

สัมพันธ์ทางการทูตกันถึง ๒ ครั้งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้นำของกัมพูชามาเป็นจอมพลลอนนอลในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ เนื่องจากกลุ่มการเมืองของจอมพลลอนนอลเป็นกลุ่มฝ่ายขวานิยมตะวันตกนโยบายของกัมพูชาจึงเอนเอียงไปทางโลกเสรีมากขึ้นซึ่งเป็นในแนวทางเดียวกับนโยบายของไทยในขณะนั้น (รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร) มีผลทำให้ประเทศทั้งสองสามารถฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างกันได้ และตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๑๓ เป็นต้นมา สงครามในเวียดนามได้ขยายมาสู่กัมพูชา ไทยจึงมีนโยบายไปในแนวทางที่ต้องการให้กัมพูชาเป็นรัฐค้ำหน้าในการสกัดกั้นอิทธิพลคอมมิวนิสต์ให้ไทยโดยการทำสงครามต่อต้านคอมมิวนิสต์ภายนอกอาณาเขตของไทยทำให้ไทยสนับสนุนฝ่ายจอมพลลอนนอลในการสู้รบกับฝ่ายคอมมิวนิสต์

ในวันที่ ๑๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๔ รัฐบาลจอมพลลอนนอลได้พ่ายแพ้แก่ฝ่ายแนวร่วมประชาชนากัมพูชามีผลทำให้กัมพูชาได้เปลี่ยนแปลงระบบการปกครองเป็นแบบคอมมิวนิสต์ และการเปลี่ยนแปลงในกัมพูชาได้ทำให้อิทธิพลของคอมมิวนิสต์ได้เคลื่อนตัวมาประชิดพรมแดนของประเทศไทย ทำให้ฐานะของกัมพูชาที่ไทยถือว่าเป็นรัฐค้ำหน้าในการสกัดกั้นอิทธิพลคอมมิวนิสต์ก็ได้หมดไปด้วย ทำให้ไทยจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงนโยบายของไทยที่มีต่อกัมพูชาอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งรายละเอียดของนโยบายของไทยที่มีต่อประเทศกัมพูชานับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๔ จะได้กล่าวโดยละเอียดในบทต่อไป